

ข้อพิพาทไทย-กัมพูชา: สถานการณ์ พ.ศ. 2568
ในแง่มุมของหลักภูมิรัฐศาสตร์ด้านพื้นที่ทับซ้อน*
THE THAI-CAMBODIAN DISPUTE: THE SITUATION IN 2025
FROM A GEOPOLITICAL PERSPECTIVE ON OVERLAPPING
TERRITORIAL AREAS

สุทินันท์ สุวรรณวิจิตร¹ และ วัชรารณณ์ พรหมพลเมือง²

Suthinan Suwanvijitr¹ and Watcharaporn Promponlamuang²

¹⁻²คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

¹⁻²Faculty of Political Science, Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: raungdech122@gmail.com

วันที่รับบทความ : 24 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 8 ธันวาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 10 ธันวาคม 2568

Received 24 November 2025; Revised 8 December 2025; Accepted 10 December 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “ข้อพิพาทไทย-กัมพูชา: สถานการณ์ปัจจุบัน พ.ศ. 2568 ในแง่มุมของหลักภูมิรัฐศาสตร์ด้านพื้นที่ทับซ้อน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาในช่วงปี พ.ศ. 2560–2568 โดยมุ่งวิเคราะห์ในมิติของภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ที่สัมพันธ์กับอำนาจรัฐและทรัพยากรในพื้นที่ทับซ้อน ทั้งทางบกบริเวณปราสาทพระวิหารและพื้นที่โดยรอบ ตลอดจนพื้นที่ทางทะเลในอ่าวไทยที่มีศักยภาพด้านพลังงาน และเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนของทั้งสองประเทศ ผลการศึกษาพบว่า แม้คำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) เมื่อปี พ.ศ. 2556 จะกำหนดแนวทางการตีความขอบเขตบริเวณปราสาทพระวิหาร แต่ในเชิงปฏิบัติยังคงมีความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับเส้น

Citation:

* สุทินันท์ สุวรรณวิจิตร และ วัชรารณณ์ พรหมพลเมือง. (2568). ข้อพิพาทไทย-กัมพูชา: สถานการณ์ พ.ศ. 2568 ในแง่มุมของหลักภูมิรัฐศาสตร์ด้านพื้นที่ทับซ้อน. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1310-1324.

Suthinan Suwanvijitr and Watcharaporn Promponlamuang. (2025). The Thai-Cambodian Dispute: The Situation In 2025 From A Geopolitical Perspective On Overlapping Territorial Areas.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1310-1324.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

เขตแดนการบริหารพื้นที่และการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ส่วนพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลยังเป็นประเด็นอ่อนไหวทางเศรษฐกิจและความมั่นคง โดยทั้งสองประเทศต่างใช้กลยุทธ์เชิงภูมิรัฐศาสตร์เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ

นอกจากนี้ บทความชี้ให้เห็นว่าปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงดุลอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการขยายอิทธิพลของมหาอำนาจ ล้วนส่งผลต่อท่าทีทางการทูตของทั้งสองประเทศ การแก้ไขข้อพิพาทจึงควรมุ่งเน้นการทูตเชิงสร้างสรรค์ (Constructive Diplomacy) การบริหารจัดการทรัพยากรข้ามพรมแดนอย่างยั่งยืน และการเสริมสร้างบทบาทของอาเซียนในฐานะกลไกกลางเพื่อเปลี่ยนพื้นที่ทับซ้อนให้เป็น “พื้นที่แห่งความร่วมมือ” มากกว่าความขัดแย้ง

คำสำคัญ: ข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา, ภูมิรัฐศาสตร์, พื้นที่ทับซ้อน, ความมั่นคง, อาเซียน

Abstract

The academic article “The Thai–Cambodian Dispute: The Current Situation in 2025 from a Geopolitical Perspective on Overlapping Areas” aims to examine the development of the Thai–Cambodian border dispute during 2017–2025. It focuses on an analysis through the lens of geopolitics, particularly the relationship between state power and resources in overlapping territories—both the land area surrounding the Preah Vihear Temple and adjacent zones, as well as the maritime overlapping claims in the Gulf of Thailand, which hold significant energy potential. The article also proposes sustainable solutions for both countries.

The findings indicate that, although the 2013 judgment of the International Court of Justice (ICJ) provided guidelines for interpreting the boundary around the Preah Vihear Temple, ambiguities remain in practice regarding the exact demarcation, the management of the area, and the modalities of joint utilization. Meanwhile, the overlapping maritime area continues to be a sensitive issue involving both economic and security interests,

with each country employing geopolitical strategies to safeguard national interests.

In addition, the article highlights the influence of external factors, such as shifts in the balance of power in Southeast Asia and the expanding influence of major powers, both of which affect the diplomatic postures of Thailand and Cambodia. The resolution of the dispute, therefore, should emphasize constructive diplomacy, sustainable cross-border resource management, and strengthening ASEAN's role as a central mechanism to transform overlapping areas into "zones of cooperation" rather than zones of conflict.

Keywords: Thai–Cambodian border dispute, geopolitics, overlapping territory, security, ASEAN

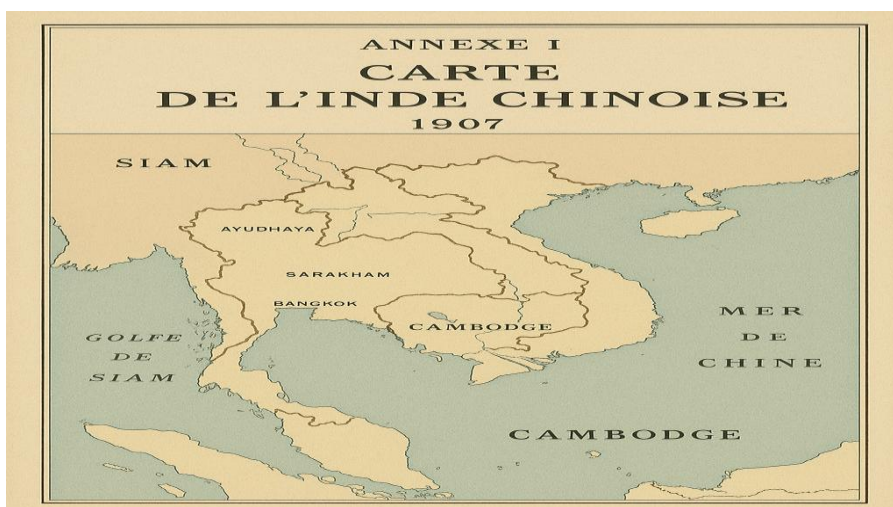
บทนำ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชามีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ทั้งในมิติทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวมิได้ราบรื่นเสมอไป โดยเฉพาะในประเด็น ข้อพิพาทชายแดนและพื้นที่ทับซ้อน ซึ่งยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงของทั้งสองประเทศ (สุชาติ เศรษฐมาลินี, 2563) แม้จะมีการตัดสินของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) เกี่ยวกับกรณีปราสาทพระวิหารเมื่อปี พ.ศ. 2556 แต่ความคลุมเครือในเชิงปฏิบัติยังดำรงอยู่ โดยเฉพาะในประเด็นการบริหารพื้นที่และเส้นเขตแดนที่ยังไม่ชัดเจน (Ministry of Foreign Affairs of Thailand, 2023)

ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2568) ประเด็นข้อพิพาทดังกล่าวยังคงมีพลวัตต่อเนื่อง ทั้งจากปัจจัยภายในประเทศของไทยและกัมพูชา และจากบริบทภูมิรัฐศาสตร์ระดับภูมิภาค โดยเฉพาะการขยายอิทธิพลของมหาอำนาจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น จีนและสหรัฐอเมริกา (Chan & Sok, 2024) ซึ่งส่งผลต่อท่าทีเชิงยุทธศาสตร์ของทั้งสองประเทศในการจัดการพื้นที่ทับซ้อน ทั้งบนบกและทางทะเล

รากเง้าของข้อพิพาท

ข้อพิพาท ไทย-กัมพูชา มาจากสนธิสัญญาระหว่างฝรั่งเศส-สยาม (ต้นศตวรรษที่ 20) และจากการสำรวจ การพิมพ์แผนที่ของฝรั่งเศส (Annex I / แผนที่ปี 1907) ซึ่งในบางพื้นที่แผนที่ที่ใช้กับการตีความเส้นพรมแดนที่เบี่ยงจากเส้นสันเขา (watershed) ที่กฎหมายบางฉบับกล่าวถึง ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายและการตีความที่ขัดแย้งกันในพื้นที่เทือกเขาดังกรัง รวมถึงคดีที่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) ในปี 1962 ที่ได้ตัดสินให้ปราสาทพระวิหารอยู่ในเขตอำนาจของกัมพูชา และการตีความเพิ่มเติมในปี 2013 นั้นย่ำสถานะบางส่วนของพื้นที่รอบ ๆ ปราสาทอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีช่องว่างในการตีความและการตีพรมแดนในทางปฏิบัติ

ภาพที่ 1 แผนที่ของฝรั่งเศส (Annex I/แผนที่ปี 1907)

ภาพที่ 2 ภาพแผนที่ของแนวเส้นพรมแดนตามแผนที่ของฝรั่งเศส ปี 1909

พัฒนาการข้อพิพาทชายแดน/เขตแดนไทย-กัมพูชา (พ.ศ. 2560-2568)

แม้ว่า International Court of Justice (ICJ) จะมีคำตัดสินในปี พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013) เพื่อชี้ขาดประเด็นบางส่วนของข้อพิพาทชายแดน หรือ เขตแดน เช่น บริเวณ “วัดเขาพระวิหาร” และพื้นที่โดยรอบ แต่หลายจุดหรือส่วนของเขตแดนยังไม่มีมีการตกลงระหว่างสองประเทศอย่างชัดเจน ส่งผลให้มีข้อพิพาททับซ้อนคงอยู่ต่อมา (ทั้งในส่วนเขตทางบกและเขตทางทะเล) (The Guardian, 2025; The Diplomat, 2024)

ในช่วง พ.ศ. 2560-2565: แนวโน้มคลี่คลายและการใช้กลไกทางทวิภาคีและในช่วงหลายปีหลังจากคำตัดสินของศาลโลก ทั้งสองประเทศ (ไทย-กัมพูชา) ได้พยายามลดความขัดแย้งโดยใช้กลไกทางการทวิภาคี เช่น คณะกรรมาธิการเขตแดนร่วม (Joint Boundary Commission: JBC) และ คณะอนุกรรมการลงรายละเอียดทางเทคนิค (Joint Technical Sub-Committee: JTSC) เพื่อดำเนินการสำรวจร่วม ทำแผนที่ร่วม (mapping / surveying) และดำเนินการวางเส้นเขตแดนหรือหลักเขต (boundary pillars) อย่างเป็นระบบ โดยมีการใช้เทคโนโลยีเชิงเทคนิคมากขึ้น เช่น orthophoto maps, การใช้การสำรวจเชิงภูมิศาสตร์ (geospatial survey) เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการวางแผนแผนที่และหลักเขต

อย่างไรก็ตาม ความคืบหน้ามีข้อจำกัด เนื่องจากมีอุปสรรคทางการเมืองภายในของแต่ละฝ่าย เช่น ความเปลี่ยนแปลงของรัฐบาล ความไม่แน่นอนทางการเมือง ซึ่งอาจทำให้การเจรจาหรือการลงนามหรือการปรับข้อตกลงต้องระงับชั่วคราวหรือดำเนินช้า

ถึงแม้จะมีการหารือและสำรวจร่วม แต่หลายจุดก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ร่วมสุดท้ายที่แน่นอน ทำให้บางพื้นที่ยังคงมีข้อขัดแย้งหรือความไม่ชัดเจน (The Diplomat, 2024) ในช่วง พ.ศ. 2566 มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลของประเทศไทยซึ่งส่งผลกระทบต่อในเชิงการเมืองทั้งในและต่างประเทศของกัมพูชา และในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2566 กัมพูชาได้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล โดย Hun Manet ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต่อจาก Hun Sen (ซึ่งเปลี่ยนไปดำรงตำแหน่งประธานวุฒิสภา) (Cabinet of Hun Manet, 2023) แม้ว่าจะเป็นรัฐบาลชุดใหม่ แต่บทบาทและอิทธิพลของ Hun Sen ยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะในประเด็นความมั่นคงและข้อพิพาทชายแดน ซึ่งส่งผลให้ท่าทีของกัมพูชาอาจมีการปรับเปลี่ยนไปในแนวทางที่เข้มงวดหรือต้องการเน้นอำนาจภายในประเทศ (Cambodia in 2023 and 2024: Hun Manet Rules, but His ..., 2025; Cambodian–Thai border dispute, 2025).

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในของกัมพูชา อาจทำให้การเจรจาทางเทคนิคหรือการลงนามข้อตกลงใหม่เป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น หรือมีการยืดเวลาการดำเนินงานภายในกลไก JTSC และ JBC เนื่องจากต้องปรับนโยบายและท่าทีใหม่ (Crisis Group, 2025)

ในช่วง พ.ศ. 2568 ได้เกิดมีปัญหาค้างคาในเรื่องข้อพิพาทพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล และแหล่งทรัพยากรพลังงาน ซึ่งกลับมาเป็นปัญหาค้างคาอีกครั้ง ในส่วนของพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล (Overlapping Claims Area: OCA) ในอ่าวไทยตอนบนระหว่างไทยกับกัมพูชา ซึ่งเป็นพื้นที่ทับซ้อนที่มีขนาดประมาณ 26,000 ตารางกิโลเมตร ที่มีการอ้างสิทธิ์กันระหว่างสองฝ่าย (The Nation, 2025; The Diplomat, 2025) ในอดีตที่ผ่านมา กัมพูชาประกาศสิทธิทางท้องที่ทางทวีเขต (continental shelf/maritime claims) โดยยึดในปี ค.ศ. 1972 ซึ่งก่อนหน้านี้ยึดตามสนธิสัญญาทางทะเล ในขณะที่ไทยก็ประกาศการอ้างสิทธิ์ในเขตทะเล และทวีเขตของตน ในปี ค.ศ. 1973 ทำให้เกิดพื้นที่ทับซ้อนยาวนาน (Thailand and Cambodia’s Overlapping Maritime Claims, 2024; Cambodia–Thailand relations, 2025).

พื้นที่ทับซ้อนนี้ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นเมื่อมีการค้นพบแหล่งก๊าซธรรมชาติ และน้ำมันใต้ทะเล ซึ่งมีศักยภาพทรัพยากรพลังงานมาก (RFA, 2024). เนื่องจากความต้องการพลังงานของทั้งสองประเทศสูงขึ้น ทำให้มีแรงจูงใจในการเรียกร้องสิทธิหรือการร่วมพัฒนาทรัพยากร

(The Diplomat, 2025) โดยในประเทศไทย มีการเรียกร้องให้มีการเจรจาใหม่หรือเปิดการเจรจาทันที โดยวุฒิสภาไทยได้สนับสนุนให้กลับมาเปิดการเจรจากับกัมพูชาเกี่ยวกับ OCA เพื่อดำเนินการพัฒนาทรัพยากรร่วม (ThaiPBS, 2025)

อย่างไรก็ดี ทางฝ่ายไทยได้แสดงท่าทีที่ระมัดระวัง และอาจไม่ต้องการดำเนินการใด ๆ จนกว่าจะมีการตกลงเขตแดน และเขตอธิปไตยอย่างชัดเจนเสียก่อน (The Nation, 2025)

ในช่วงกลางปี 2568 มีการปะทะรุนแรงขึ้นอีกครั้งระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพกัมพูชา บริเวณแนวชายแดน 12 จุด มีการใช้อาวุธหนัก, ปืนใหญ่, ขีปนาวุธ และแม่กระแท่งการโจมตีทางอากาศของไทย (AP, 2025; Britannica, 2025) มีการอพยพพลเรือนจำนวนมาก โดยมีการอพยพพลเรือนหลายหมื่นคนให้ออกนอกพื้นที่ (displaced > 300,000 คน) เนื่องจากเหตุการณ์ปะทะ (Reuters, 2025; Britannica, 2025) ต่อมาได้มีการเจรจาทันทีภายใต้การไกล่เกลี่ยของ Anwar Ibrahim (นายกรัฐมนตรีมาเลเซียในฐานะประธานอาเซียน) รวมถึงมีบทบาทจากสหรัฐฯ และจีน ในการเจรจาให้หยุดยิงโดยไม่มีเงื่อนไข (unconditional ceasefire) โดยข้อตกลงหยุดยิงเริ่มมีผลตั้งแต่วันที่ 28 กรกฎาคม 2568 (Reuters, 2025; Time, 2025) หลังจากหยุดยิงแล้วมีการหารือระดับทวิภาคีต่อไป แต่ก็ยังมีข้อกล่าวหาของแต่ละฝ่ายว่ามีการละเมิดข้อตกลง หยุดยิง เช่น การวางระเบิดกับดักระเบิด (landmine) บริเวณแนวชายแดน (อุบัติเหตุทหารไทยเดินชนกับระเบิด) (Wikipedia, 2025) และนอกจากนี้มีการกล่าวหาว่ามีการใช้วิธีทางจิตวิทยา (psychological warfare) โดยฝ่ายไทยถูกกล่าวหาว่าใช้ลำโพงส่งเสียงคล้ายเสียงผีในเวลากลางคืน เพื่อบั่นทอนจิตใจของชาวกัมพูชาตามหมู่บ้านชายแดน (The Guardian, 2025)

ข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชายังคงยืดเยื้อ แม้ศาลโลกจะตัดสินพื้นที่วัดเขาพระวิหาร ในปี 2556 แต่หลายส่วนของเขตแดนยังไม่ตกลงร่วมกัน ทำให้เกิดพื้นที่ทับซ้อนต่อเนื่อง แม้ทั้งสองประเทศจะใช้กลไกทวิภาคีสำรวจและทำแผนที่ร่วมระหว่างปี 2560-2565 แต่ความคืบหน้าถูกจำกัดจากปัจจัยการเมืองภายใน โดยเฉพาะหลังการเปลี่ยนรัฐบาลกัมพูชาในปี 2566 ที่ทำให้ท่าทีของกัมพูชามีความเข้มงวดมากขึ้น ปี 2568 ปัญหาทับซ้อนทางทะเลในอ่าวไทยกลับมารุนแรง เพราะเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านพลังงาน ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการรักษาผลประโยชน์ จนสถานการณ์บานปลายเป็นการปะทะทางทหารตามแนวชายแดนหลายจุดและทำให้ประชาชนกว่า 300,000 คนต้องอพยพ ก่อนที่มาเลเซีย สหรัฐฯ และจีนจะช่วยไกล่เกลี่ยจนเกิดการหยุดยิง แม้จะตกลงหยุดยิงแล้ว แต่ยังมีกรกล่าวหาว่าละเมิดข้อตกลงและใช้

สงครามจิตวิทยา ทำให้ความตึงเครียดยังคงดำรงอยู่และยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเขตแดนได้อย่างเด็ดขาด

มิติภูมิรัฐศาสตร์ของพื้นที่ทับซ้อน

ภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) เป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงระหว่างอำนาจรัฐกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีทรัพยากรหรือมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ (Spykman, 1942) ในกรณีไทย-กัมพูชา พื้นที่ทับซ้อนทั้งบนบกและทางทะเลถือเป็น “จุดยุทธศาสตร์” ที่มีความหมายเชิงอำนาจ

ชายแดนไทย-กัมพูชาครอบคลุมจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย ซึ่งมีแนวชายแดน ทอดตัวจากจุดสามเหลี่ยมที่เชื่อมต่อกับประเทศลาวทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือลงไปจนถึงอ่าวไทย ความยาว เส้นเขตแดนมีความยาวประมาณ 817 กิโลเมตร โดยที่จังหวัดของไทยที่ติดชายแดนกัมพูชา มีดังนี้

อุบลราชธานี: อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือสุดของแนวชายแดน

ศรีสะเกษ: อยู่ติดกับชายแดนทางภาคอีสานใต้

สุรินทร์: อยู่ติดกับชายแดนทางภาคอีสานใต้

บุรีรัมย์: อยู่ติดกับชายแดนทางภาคอีสานใต้

สระแก้ว: เป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ และมีจุดผ่านแดนที่สำคัญอย่างอรัญประเทศ

จันทบุรี: มีแนวชายแดนติดกับกัมพูชาสั้น ๆ

ตราด: เป็นจังหวัดสุดท้ายที่มีแนวชายแดนติดกับกัมพูชา ก่อนที่จะออกสู่ทะเลในอ่าวไทย

ข้อสังเกตเกี่ยวกับแผนที่และข้อพิพาท โดยที่ข้อพิพาทเรื่องแผนที่นั้น เส้นแบ่งเขตแดนมีข้อพิพาทในบางพื้นที่ ซึ่งสาเหตุหลักมาจากแผนที่ที่ใช้ในการอ้างอิงระหว่างสองประเทศมีมาตราส่วนต่างกัน (1:50,000 โดยที่ไทยใช้ กับ 1:200,000 ที่กัมพูชาอ้างอิง) ซึ่งพื้นที่ทับซ้อนมาจากความแตกต่างของแผนที่จึงส่งผลให้เกิดพื้นที่ทับซ้อน ซึ่งรวมถึงพื้นที่ใกล้เคียงปราสาทเขาพระวิหารโดยรอบ

ภาพที่ 3 ภาพแสดงเขตพื้นที่ทับซ้อนชายแดนไทย-กัมพูชา

พื้นที่ทับซ้อนไทย-กัมพูชาที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสองส่วนสำคัญ ได้แก่ พื้นที่ทับซ้อนทางบก และ พื้นที่ทับซ้อนทางทะเล ดังที่กล่าวมาข้างต้นซึ่งทั้งสองบริเวณต่างมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงและเป็นสาเหตุสำคัญของความขัดแย้งด้านภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสองประเทศ (ธีรภัทร์ พันธุมเสน, 2564)

พื้นที่ทับซ้อนทางบก

บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา โดยเฉพาะพื้นที่รอบ ปราสาทพระวิหาร (Preah Vihear Temple) และพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ภูมะเขือ และส่วนของเทือกเขาดงรัก ถือเป็นจุดที่ยังมีความเห็นต่างเกี่ยวกับเส้นเขตแดน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2566) พื้นที่ดังกล่าวมีทรัพยากรธรรมชาติหลากหลาย ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้และแร่ธาตุ เช่น ฟอสเฟต หินปูน และอัญมณี และรวมถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และนิเวศ ซึ่งเป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจสำคัญของทั้งสองประเทศ และนอกจากนี้ พื้นที่ป่าดงรักยังถือเป็น “แหล่งต้นน้ำ” ที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศและความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมของภูมิภาค (สถาบันพระปกเกล้า, 2565)

พื้นที่ทับซ้อนทางทะเล

บริเวณ อ่าวไทยตอนกลาง-ตอนใต้ ซึ่งอยู่ระหว่าง จังหวัดตราดของไทย และ จังหวัดเกาะกงของกัมพูชา ถือเป็น “พื้นที่ทับซ้อนทางทะเล (Overlapping Claims Area: OCA)” มี

ขนาดราว 26,000–27,000 ตารางกิโลเมตร (กระทรวงการต่างประเทศ, 2566) พื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพสูงด้าน ทรัพยากรพลังงานและสิ่งมีชีวิตทางทะเล ได้แก่

แหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เช่น ในเขต Bongkot Basin และ Khmer Basin ซึ่งมีการสำรวจพบศักยภาพในการผลิตพลังงานเชิงพาณิชย์สูง (สำนักงานคณะกรรมการปิโตรเลียม, 2565)

ทรัพยากรประมงและระบบนิเวศชายฝั่ง ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งรายได้หลักของชุมชนชายฝั่งทั้งสองประเทศ ด้วยเหตุนี้ พื้นที่อ่าวไทยตอนกลางจึงกลายเป็นประเด็นสำคัญที่ทั้งสองประเทศต้องเจรจาจัดทำข้อตกลงร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ด้านพลังงานและทรัพยากรทางทะเลอย่างเป็นธรรม (ธีรภัทร์ พันธุมเสน, 2564)

สรุปถึงความสำคัญเกี่ยวกับพื้นที่ทับซ้อนทั้งสองส่วนเป็นพื้นที่บริเวณของปราสาทพระวิหารและเทือกเขาพนมดงรัก เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญทางทหาร เพราะเป็นแนวสันเขาที่ใช้แบ่งเขตแดนและควบคุมเส้นทางติดต่อระหว่างสองประเทศ ส่วนพื้นที่ทางทะเลในอ่าวไทยตอนบนมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นพื้นที่คาดการณ์ว่าแหล่งก๊าซธรรมชาติและน้ำมันสำรองจำนวนมาก (กรมทรัพยากรธรณี, 2567)

ดังนั้น การควบคุมพื้นที่เหล่านี้จึงไม่เพียงแต่หมายถึงอำนาจเหนือดินแดน แต่ยังสัมพันธ์กับอำนาจทางเศรษฐกิจ ความมั่นคง และการเจรจาทางการทูต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฮาลฟอร์ด แมคคินเดอร์ (Mackinder, 1904) ที่ว่า “ผู้ใดควบคุมพื้นที่ยุทธศาสตร์ย่อมควบคุมพลังทางการเมืองของภูมิภาคนั้น”

ปัจจัยภายนอกและดุลอำนาจในภูมิภาค

การเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะการแข่งขันระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา ส่งผลโดยตรงต่อยุทธศาสตร์ของไทยและกัมพูชา กัมพูชามีแนวโน้มใกล้ชิดกับจีนผ่านโครงการ Belt and Road Initiative (BRI) และการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ASEAN Studies Centre, 2023) ขณะที่ไทยมีท่าทีสมดุลมากกว่า โดยรักษาความสัมพันธ์ทั้งกับจีนและสหรัฐฯ

การแทรกซึมของอิทธิพลมหาอำนาจนี้ทำให้พื้นที่ทับซ้อนกลายเป็น “สมรภูมิทางยุทธศาสตร์” ในระดับภูมิภาค ซึ่งแต่ละฝ่ายพยายามใช้เพื่อสร้างอำนาจต่อรองในมิติความมั่นคงและเศรษฐกิจ (Chheang, 2024)

แนวโน้มการจัดการข้อพิพาทและการทูตเชิงสร้างสรรค์

แม้ข้อพิพาทจะดำรงอยู่ แต่การจัดการอย่างสร้างสรรค์ยังเป็นไปได้ โดยเฉพาะผ่านแนวทาง “การทูตเชิงสร้างสรรค์” (Constructive Diplomacy) ที่มุ่งใช้ความร่วมมือแทนการเผชิญหน้า (สุทธิดา พรหมอินทร์, 2567)

แนวทางนี้สามารถดำเนินการได้ผ่าน 3 ด้านหลัก ได้แก่

1. การจัดการทรัพยากรร่วมกัน – การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจร่วมในพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล ซึ่งทั้งสองฝ่ายสามารถแบ่งปันผลประโยชน์จากพลังงานได้อย่างเท่าเทียม (National Energy Policy Council, 2024)
2. การบริหารพื้นที่ชายแดนร่วม – การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการท่องเที่ยวในพื้นที่รอบปราสาทพระวิหารเพื่อสร้างผลประโยชน์ร่วมทางเศรษฐกิจ
3. การเสริมบทบาทของอาเซียน – ใช้กลไกของอาเซียนเป็น “ตัวกลาง” ในการลดความตึงเครียดและส่งเสริมการเจรจา (ASEAN Secretariat, 2023)

สรุป

ข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาในปี พ.ศ. 2568 ผู้เขียนเชื่อมั่นว่าจะเป็นทางการของปัญหาระหว่างประเทศซึ่งเป็นผลสะสมจากประวัติศาสตร์ยาวนานและพลวัตทางภูมิรัฐศาสตร์ทั้งในระดับรัฐและระดับภูมิภาค แม้ว่าศาลโลกจะได้วินิจฉัย ดังเช่น กรณีปราสาทพระวิหารไปแล้ว แต่ปัญหาการตีความและการบริหารพื้นที่ยังคงเป็นประเด็นเปิด ซึ่งสะท้อนถึงความซับซ้อนของการใช้ “เส้นเขตแดน” ในโลกสมัยใหม่ ทำให้ปัญหาของพื้นที่ทับซ้อนยังคงไม่มียุติ โดยเฉพาะพื้นที่ทับซ้อนดังกล่าวมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าทำให้ทั้ง ไทยและกัมพูชาต่างต้องการที่จะเข้าครอบครองพื้นที่ทับซ้อนดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ทับซ้อนที่เป็นทางบก และทางทะเล

การแก้ไขปัญหพื้นที่ทับซ้อนไทย-กัมพูชาไม่สามารถพึ่งพาเพียงกรอบกฎหมายหรือการเจรจาการทูตได้อย่างเดียว แต่ต้องประสานมิติทั้งด้านภูมิรัฐศาสตร์ สถาบันระหว่างประเทศ การบริหารจัดการทรัพยากรร่วม และการสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชนชายแดน การเปลี่ยน “พื้นที่พิพาท” ให้กลายเป็น “พื้นที่ผลประโยชน์ร่วม” จะสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนกว่า และทำให้พื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อความมั่นคง มั่งคั่ง และการพึ่งพาซึ่งกันและกันของทั้งสองประเทศในระยะยาว

ดังนั้น การแก้ไขข้อพิพาทดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยแนวทางเชิงสร้างสรรค์ที่ผสมผสาน การทูต ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อเปลี่ยนพื้นที่ทับซ้อนให้เป็น “พื้นที่แห่งความร่วมมือ” มากกว่า “พื้นที่แห่งความขัดแย้ง” และที่สำคัญทั้งสองประเทศต้อง ซื่อสัตย์ และมีความจริงใจต่อกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ. (2566). ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชา. กรุงเทพมหานคร: กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย.
- กรมทรัพยากรธรณี. (2567). รายงานศักยภาพพลังงานในอ่าวไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2566). รายงานสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา. กรุงเทพมหานคร: กองทัพไทย.
- ธีรภัทร์ พันธุมเสน. (2564). ภูมิรัฐศาสตร์ของพลังงานในอ่าวไทย: มิติความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา. วารสารรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 45(2), 89-110.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2565). รายงานวิจัยเรื่อง ความมั่นคงชายแดนไทย-กัมพูชา: บทเรียนจากพื้นที่เทือกเขา ดงรัก. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุชาติ เศรษฐมาลินี. (2563). ภูมิรัฐศาสตร์กับความมั่นคงของชายแดนไทย. วารสารความมั่นคง ศึกษา, 8(2), 11-32.
- สุทธิดา พรหมอินทร์. (2567). การทูตเชิงสร้างสรรค์กับการจัดการความขัดแย้งชายแดน. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 15(1), 55-73.
- สำนักงานคณะกรรมการปิโตรเลียม. (2565). รายงานสถานการณ์พลังงานในพื้นที่อ่าวไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพลังงาน.
- สำนักงานนโยบายพลังงานแห่งชาติ. (2568). สถานการณ์พลังงานในพื้นที่ทับซ้อนอ่าวไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อรุณรัตน์ วัฒนเศรษฐ. (2568). พื้นที่ทับซ้อน: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ. วารสารอาเซียน ศึกษา, 10(1), 99-120.

- AP News. (2025). Thailand launches airstrikes on Cambodia as border clashes leave at least 14 dead. Retrieved September 12, 2025 from <https://apnews.com/article/5b1e15987fb02132268913e474250c51>
- ASEAN Secretariat. (2023). ASEAN and conflict management in Southeast Asia. Jakarta: ASEAN.
- ASEAN Studies Centre. (2023). Geopolitics in Mainland Southeast Asia: Cambodia and the BRI. Singapore: ISEAS.
- Britannica. (2025). Thailand-Cambodia conflict. In Britannica. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.britannica.com/event/Thailand-Cambodia-Conflict>
- Chan, D., & Sok, S. (2024). Cambodia's shifting strategy under new leadership. *Phnom Penh Policy Review*, 8(1), 45–61.
- Chheang, V. (2024). Power rivalry and small state diplomacy in the Mekong region. *Journal of Asian Geopolitics*, 12(2), 77–94.
- Crisis Group. (2025). Border Dispute with Cambodia Sparks Political Disarray in Thailand. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.crisisgroup.org/asia-pacific/thailand-cambodia/border-dispute-cambodia-sparks-political-disarray-thailand>
- Loughlin, C. (2025). Cambodia in 2023 and 2024: Hun Manet Rules, but His ... Asia Survey / Academic journal or summary.
- Mackinder, H. J. (1904). The geographical pivot of history. *The Geographical Journal*, 23(4), 421–437.
- Ministry of Foreign Affairs of Thailand. (2023). Thailand-Cambodia Border Cooperation Report. Bangkok: MFA.
- National Energy Policy Council. (2024). Joint development area prospects between Thailand and Cambodia. Bangkok: NEPC.
- Phnom Penh Post. (2024). Cambodia's new border policy direction. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.phnompenhpost.com>

- Reuters. (2025). Thailand closes border crossings with Cambodia as dispute deepens. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/thailand-closes-border-crossings-with-cambodia-dispute-deepens-2025-06-24/>
- Reuters. (2025). Ceasefire takes effect between Thailand and Cambodia after five-day border battle. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.reuters.com/world/china/ceasefire-takes-effect-between-thailand-cambodia-after-five-day-border-battle-2025-07-28/>
- RFA (Radio Free Asia). (2024). Explained: Thai holiday island at center of dispute with Cambodia. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.rfa.org/english/cambodia/2024/11/05/thailand-holiday-island-kood-cambodia-dispute-explainer/>
- Spykman, N. J. (1942). America's strategy in world politics. New York: Harcourt Brace.
- Thai PBS. (2025). Amid government diffidence, Senate study backs talks with Cambodia on OCA. Thai PBS World. Retrieved September 12, 2025 from <https://world.thaipbs.or.th/detail/amid-government-diffidence-senate-study-backs-talks-with-cambodia-on-oca/57628>
- The Diplomat. (2025). Thailand and Cambodia's Overlapping Maritime Claims. Retrieved September 12, 2025 from <https://thediplomat.com/2024/03/politics-energy-and-nationalism-thailand-and-cambodias-overlapping-maritime-claims/>
- The Guardian. (2025). Cambodia bans fruit imports and soap operas from Thailand as border dispute sours. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.theguardian.com/world/2025/jun/19/cambodia-bans-fruit-imports-and-soap-operas-from-thailand-as-border-dispute-sours>

The Guardian. (2025). 'Wailing ghosts through loudspeakers': Cambodia accuses Thailand of psychological warfare along border. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.theguardian.com/world/2025/oct/17/cambodia-accuses-thailand-psychological-warfare-border>

The Nation. (2025). What's next for Thai-Cambodian overlapping maritime petroleum talks? The Nation Thailand. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.nationthailand.com/news/asean/40054422>

Reuters. (2025). Thailand closes border crossings with Cambodia as dispute deepens. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/thailand-closes-border-crossings-with-cambodia-dispute-deepens-2025-06-24/>

Reuters. (2025). Ceasefire takes effect between Thailand and Cambodia after five-day border battle. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.reuters.com/world/china/ceasefire-takes-effect-between-thailand-cambodia-after-five-day-border-battle-2025-07-28/>

RFA (Radio Free Asia). (2024, Nov 5). Explained: Thai holiday island at center of dispute with Cambodia. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.rfa.org/english/cambodia/2024/11/05/thailand-holiday-island-kood-cambodia-dispute-explainer/>